

ks. Sylwester Jaśkiewicz¹

RADOM

ŻYWE PRAGNIENIE BOGA WEDŁUG PAPIEŻA FRANCISZKA

Kościół – o czym dobitnie przypomniał papież Jan Paweł II – przywiązywał zawsze wielką wagę do prawdy o tym, że „w głębi ludzkiego serca zostało zaszczerpione pragnienie Boga i tęsknota za Nim”². Nie dziwi więc fakt, że *Katechizm Kościoła katolickiego* przypomina tę podstawową prawdę w słowach: „Pragnienie Boga jest wpisane w serce człowieka, ponieważ został on stworzony przez Boga i dla Boga. Bóg nie przestaje przyciągać człowieka do siebie i tylko w Bogu człowiek znajdzie prawdę i szczęście, których nieustannie szuka” (KKK 27)³. Na aktualność

¹ Ks. dr hab. Sylwester Jaśkiewicz – przyjął święcenia kapłańskie w 1994 roku w Radomiu i jest księdzem diecezji radomskiej. W latach 1995–2000 studiował w Rzymie na Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim, gdzie uzyskał tytuł doktora teologii na podstawie pracy o Bożym miłosierdziu w Komentarzu do Psalmów św. Augustyna. Po powrocie do Polski był wykładowcą teologii dogmatycznej w Instytucie Teologicznym w Radomiu Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. W Kurii Biskupiej pełnił obowiązki wizytatora, a następnie dyrektora Wydziału Katechetycznego. Od 2012 roku jest proboszczem Parafii w Wieniawie. W 2014 roku uzyskał stopień doktora habilitowanego na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Jako dogmatyk, w swoich zainteresowaniach naukowych koncentruje się na trynitologii, charytologii, eklezjologii oraz eschatologii. Szczególnie bliska jest mu osoba i spuścizna wielkiego myśliciela starożytności chrześcijańskiej – św. Augustyna. Jest autorem książek (*Św. Augustyn – poszukiwanie Boga*, Katowice 2012; *Wierzyć i kochać Chrystusa jeszcze bardziej. Kardynał Zenon Grocholewski – fotografie, które odżyły po latach*, Katowice 2013; *Eschatologiczny charakter Kościoła pielgrzymującego w posoborowej eklezjologii włoskiej*, Radom 2013 – praca habilitacyjna) oraz licznych artykułów z dziedzin: teologii, patrologii, katechetyki i duszpasterstwa.

² Jan Paweł II, enc. *Fides et ratio*, 24. Ponadto zostaje dodane w tym samym numerze: „Przypomina o tym z mocą także liturgia Wielkiego Piątku, kiedy zachęcając do modlitwy za niewierzącymi mówi: «Wszechmogący, wieczny Boże, Ty stworzyłeś wszystkich ludzi, aby zawsze Ciebie szukali, a znajdując Cię, doznali pokoju»”.

³ *Kompendium Katechizmu Kościoła Katolickiego*, starając się odpowiedzieć na pytanie o pryncypalne pragnienia Boga w człowieku, stwierdza wyraźnie: „Bóg sam, stwarzając człowieka na swój obraz, wpisał w jego serce pragnienie poznania Go. Jeśli nawet to pragnienie jest często nie dostrzegane, Bóg nie przestaje wzywać każdego człowieka, aby Go szukał i znalazł w Nim pełnię prawdy i szczęścia, których poszukuje bez wytchnienia. Ze swej natury i powołania jest więc człowiek istotą religijną, zdolną do wejścia w komuniję z Bogiem. Z tej intymnej i żywej więzi z Bogiem wyrasta jego fundamentalna godność” (KKKK 2).

problematyki pragnienia Boga zwrócił uwagę zwłaszcza w przeżywanym Roku Wiary papież Benedykt XVI⁴. Ten niezwykle ważny aspekt ludzkiego i chrześcijańskiego doświadczenia znajduje poczytne miejsce także w nauczaniu papieża Franciszka⁵.

Problematyka pragnienia Boga jest jednym z elementów ożywionego zwłaszcza w ostatnim czasie zainteresowania człowiekiem, jego egzystencją i jego przeżyciami. Człowiek XXI wieku staje wobec różnorodnych i coraz to nowych zagrożeń zsekularyzowanej kultury, dlatego „dzisiaj, bardziej niż przed wyzwaniem ateizmu, stajemy przed wyzwaniem, by odpowiedzieć właściwie na pragnienie Boga u wielu ludzi, by nie starali się ugasić go przez wyobcowane propozycje, lub przez Jezusa bez ciała i bez zaangażowania się na rzecz drugiego człowieka. Jeśli nie znajdą oni w Kościele duchowości, która ich uzdrowi, wyzwoli, napelni życiem i pokojem i która jednocześnie wezwie ich do solidarnej komunii i misyjnej płodności, zostaną w końcu oszukani przez propozycje, które nie humanizują i nie przynoszą chwały Bogu”⁶. Pragnienie Boga nie jest w duchowości chrześcijańskiej tylko jednym ze sposobów przeżywania przez osobę ochrzczonej więzi z Bogiem objawiającym się w Jezusie Chrystusie, ale stoi u jej podstaw i jest tym czynnikiem, który twórczo dynamizuje całe życie wiary.

1. POWSZECHNOŚĆ PRAGNIENIA BOGA

Na progu pontyfikatu w kontekście współistnienia chrześcijańskich Kościołów i Wspólnot oraz innych religii, a więc w kontekście wszystkich wierzących w Chrystusa umacniających jedność poprzez dialog ekumeniczny, a także w kontekście więzi duchowej z narodem żydowskim oraz innych tradycji religijnych, zwłaszcza muzułmanów – jako palące zadanie jawi się, jak podkreśla papież Franciszek, odkrycie niezwykłego bogactwa „żywego pragnienia Absolutu”⁷. W swej istocie serce człowieka jest niespokojne, a „ów niepokój opisujemy jako tchnienie Boże, które nosimy w sobie, pozostawiony przez Niego ślad. Często pojawia się on także w ludziach, którzy nie słyszeli o Bogu albo przyjmowali dotąd postawę antyreligijną czy indywidualistyczną – za kryterium prawdy uznając wewnętrzne doświadczenie – i oto nagle stają wobec czegoś, co ich przekracza. Dopóki będzie istniał ów niepokój, będzie istniała religia – jako forma nawiązywania kontaktu z Bogiem”⁸. Pragnienie Boga nie ogranicza się tylko do nielicznych, ale ma charakter powszechny.

⁴ Benedykt XVI, *Tajemnicze pragnienie Boga. Audiencja generalna* (07.11.2012), „L'Osservatore Romano” 1 (2013), s. 37–39.

⁵ Por. R. Fisichella, *Tym, co wszystko wiąże, jest miłość. Wystąpienie przewodniczącego Papieskiej Rady ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji* (prezentacja adhortacji apostołskiej *Evangelii gaudium*), „L'Osservatore Romano” 1 (2014), s. 60.

⁶ Franciszek, adh. *Evangelii gaudium*, 89. Por. Franciszek, *Głód Boga. Modlitwa maryjna z papieżem* (09.03.2014), „L'Osservatore Romano” 3–4 (2014), s. 54.

⁷ Franciszek, *Z przyjaźnią i szacunkiem. Spotkanie z przedstawicielami innych Kościołów, Wspólnot kościelnych oraz religii* (20.03.2013), „L'Osservatore Romano” 5 (2013), s. 22–23.

⁸ J. Bergoglio – papież Franciszek, *W niebie i na ziemi. Co myśli Papież Franciszek o celibacie, eutanazji, rozwodach i współczesnym Kościele*, tłum. M. Szafrąńska-Brandt, Kraków 2013, s. 240.

2. BIBLIJNE PODSTAWY

Pismo Święte, mówiąc o Bogu, nie pomija także Jego pragnienia przez człowieka. Cały Stary Testament jest przeniknięty bardzo głębokim pragnieniem Boga, które niejednokrotnie wyraża się w pragnieniu zdobycia mądrości (por. Prz 5, 19; Syr 1, 20), w tęsknocie za Jerozolimą (por. Ps 137, 5), w pragnieniu wejścia do miasta świętego (por. Ps 128, 5) czy do świątyni (por. Ps 122, 1). O swoim pragnieniu Boga mówi bezpośrednio także Psalmista: „Jak łania pragnie wody ze strumieni, tak dusza moja pragnie Ciebie, Boże! Dusza moja pragnie Boga, Boga żywego, kiedyż więc dojdę i ujrzę oblicze Boże?” [Ps 42 (41), 2–3]⁹; „Boże, Ty Boże mój, Ciebie szukam; Ciebie pragnie moja dusza, za Tobą tęskni moje ciało, jak ziemia zeschła, spragniona, bez wody” [Ps 63 (62), 2]. Pragnienie Boga, jakie gości w sercu ludzkim, to pragnienie obejmujące całego człowieka i ogarniające wszystkie aspekty jego życia. W dochodzeniu do prawdy słuchanie przeciwstawiano niekiedy widzeniu, natomiast „Stary Testament łączył obydwa rodzaje poznania, ponieważ słuchanie słowa Bożego łączy się z pragnieniem oglądania oblicza Boga”¹⁰.

Do czujności i gotowości na przyjście Chrystusa wielokrotnie zachęcają Ewangelie (por. Łk 12, 32–48), ożywiając tym samym i pogłębiając pragnienie spotkania się z Nim¹¹. Pan Jezus wychodzi na spotkanie z ludźmi, aby otworzyć ich serca i ukazać kryjące się w nich pragnienie¹².

3. PAN BÓG PRAGNIE CZŁOWIEKA

Niejako punktem wyjścia w ukazaniu pragnienia Boga przez człowieka jest sam Bóg i Jego pragnienie wobec człowieka, Jego ojcowska tęsknota¹³. W katolickim obrazie Boga w samym centrum znajduje się prawda o tym, że jest On Ojcem, który troszczy się o swoje dzieci¹⁴. Pomiędzy Bogiem a człowiekiem istnieje wzajemna relacja: „Tak jak my wzdychamy do Niego i Go pragniemy, tak również On pragnie przebywać z nami, ponieważ należymy do Niego, jesteśmy Jego «dziełem», jesteśmy Jego stworzeniami. Także On nas pragnie – moglibyśmy powiedzieć – pragnie

⁹ Por. Franciszek, *Bóg poszukuje nas cierpliwie. Homilia Ojca Świętego podczas Liturgii Słowa dla katechumenów* (23.11.2013), „L'Osservatore Romano” 1 (2014), s. 20.

¹⁰ Franciszek, enc. *Lumen fidei*, 29.

¹¹ Por. Franciszek, *Mieć serce, które pragnie. Modlitwa maryjna z papieżem* (11.08.2013), „L'Osservatore Romano” 10 (2013), s. 53.

¹² Por. Franciszek, *Miłosierdzie jest większe od uprzedzeń. Modlitwa maryjna z papieżem* (23.03.2014), „L'Osservatore Romano” 3–4 (2014), s. 56.

¹³ Por. J. M. Bergoglio – papież Franciszek, *Otwarty umysł, wierzące serce. Rekolekcje Ojca Świętego Franciszka*, tłum. M. Juszcak, M. Grygierowska, Kraków 2013, s. 137.

¹⁴ „Warto przypomnieć katolicki obraz Boga. Nie jest On Bogiem nieobecny. Jest Ojcem, który nam towarzyszy w rozwoju, chlebem powszednim, który nas karmi, miłosiernym, który przychodzi do swoich dzieci, gdy wykorzystuje je nieprzyjaciel. To Ojciec dający dziecku to, o co prosi, jeśli jest to stosowne, i zawsze darzy je uczuciem” (J. M. Bergoglio – papież Franciszek, *Otwarty umysł...*, dz. cyt., s. 39–40).

z nami się spotkać. Nasz Bóg jest nas spragniony. Takie jest serce Boga. Pięknie jest o tym się przekonać¹⁵. W rozważaniach nad skarbem, a więc nad tym, co w życiu ludzkim jest najcenniejsze, papież Franciszek koncentruje się na miłości Boga. „Ale czym jest – pyta biskup Rzymu – miłość Boga? Nie jest ona czymś nieokreślonym, ogólnikowym uczuciem. Miłość Boga ma imię i oblicze: Jezus Chrystus. Jezus. Miłość Boga objawia się w Jezusie. Bowiem nie możemy kochać powietrza... Czy Kochamy powietrze? Czy Kochamy wszystko? Nie, jest to niemożliwe, Kochamy osoby, a osobą, którą Kochamy, jest Jezus, dar Ojca dla nas”¹⁶. Miłość Boga jest wspaniałym i bezcennym darem dla człowieka. Pośród różnych wymiarów miłość ta „otwiera nas zawsze na nadzieję, na ów horyzont nadziei, na ostateczny horyzont naszego pielgrzymowania. W ten sposób także znoje i upadki zyskują sens. Również nasze grzechy zyskują sens w miłości Bożej, gdyż ta miłość Boga w Jezusie Chrystusie zawsze nam wybacza, Kocha nas tak bardzo, że zawsze nam wybacza”¹⁷.

Jezus Chrystus prawdziwy Bóg i prawdziwy człowiek jest szczytem podwójnego ruchu: Boga ku światu i ludzkości ku Bogu¹⁸. Jako chrześcijanie, „poczynając od Tego, który jest Światłością ze Światłości, od Jednorodzonego Syna Ojca, również my poznajemy Boga i możemy rozpalać w innych pragnienie zbliżania się do Niego”¹⁹.

4. CHRZEŚCIJANIN – CZŁOWIEK WIELKIEGO PRAGNIENIA

Już Abraham, na co zwrócił szczególną uwagę św. Ireneusz z Lyonu († 202), poszukiwał Boga „w żarliwym pragnieniu swego serca”²⁰. Chrześcijanin, uczeń Chrystusa pozostaje w bliskim związku ze swoim Mistrzem. Całe jego życie jest wędrówką na spotkanie z Jezusem²¹. „Ewangelia mówi nam, że chrześcijanin to ten, kto nosi w sobie wielkie pragnienie, pragnienie głębokie: chce spotkać się ze swoim Panem razem z braćmi, z towarzyszami drogi. A wszystko to, co Jezus nam mówi, streszcza się w Jego słynnym powiedzeniu: «Bo gdzie jest skarb wasz, tam będzie i serce wasze» (Łk 12, 34). Serce, które pragnie. A my wszyscy mamy jakies pragnienia. Biedni są ludzie, którzy nie mają pragnień; pragnienia pójsia dalej, aż po horyzont; a dla nas, chrześcijan, tym horyzontem jest spotkanie z Jezusem, spotkanie właśnie z Nim, który jest naszym życiem, naszą radością, który nas uszczęśliwia”²². Pragnienie Boga wpisane jest w serce człowieka tak sędziwego, jak i młodego²³.

¹⁵ Franciszek, *Bóg poszukuje...*, dz. cyt., s. 20.

¹⁶ Franciszek, *Mieć serce...*, dz. cyt., s. 53.

¹⁷ Tamże, s. 54.

¹⁸ Por. Franciszek, *Jak kwiat drzewa migdałowego. Modlitwa maryjna z papieżem* (06.01.2014), „L'Osservatore Romano” 2 (2014), s. 52.

¹⁹ Franciszek, enc. *Lumen fidei*, 46.

²⁰ Tamże, s. 35.

²¹ Por. Franciszek, *Życie chrześcijańskie jest drogą. Wizyta w rzymskiej parafii św. Cyryla Aleksandryjskiego* (01.12.2013), „L'Osservatore Romano” 1 (2014), s. 14.

²² Franciszek, *Mieć serce...*, dz. cyt., s. 53.

²³ Por. Franciszek, *Boże miłosierdzie nikogo nie wyklucza. Audiencja dla polskich biskupów przybyłych do Watykanu z wizytą „ad limina Apostolorum”* (07.02.2014), „L'Osservatore Romano”

5. SERCE, KTÓRE PRAGNIE

Aby odnaleźć Boga, trzeba wejść w siebie, we własne serce²⁴. To sam „Bóg sprawia, że może Go odczuć serce każdego człowieka”²⁵. Dlatego też „istnieje pewne pragnienie, czy to jawne, czy ukryte, które my wszyscy nosimy w sercach, wszyscy mamy to pragnienie w sercu”²⁶. Serce człowieka pragnie ciągle „więcej”, co nie zawsze oznacza bardziej być²⁷. Niestety to serce, które winno pragnąć Boga, pragnąć pójść za Jezusem, może też być zamknięte, uśpione albo znieczulone przez sprawy tego świata²⁸. Sam Pan Jezus podkreślił ścisły związek serca ze skarbem. Stąd papież Franciszek pyta: „Gdzie jest twój skarb? Co jest dla ciebie najważniejsze, najcenniejsze, co przyciąga serce jak magnes? Co przyciąga twoje serce? Czy mogę powiedzieć, że jest to miłość Boga? Chęć czynienia dobra innym, życia dla Pana i dla naszych braci? [...] To właśnie miłość, a tym, kto zasiewa miłość w naszym sercu, jest Bóg; miłość Boga, to właśnie miłość Boga nadaje sens małym codziennym obowiązkom, a także pomaga stawiać czoła ciężkim próbom. To jest prawdziwy skarb człowieka. Iść naprzód w życiu z miłością, z tą miłością, którą Pan zasiał w sercu, z miłością Boga. I to jest prawdziwy skarb”²⁹.

Sercem w szerszym znaczeniu jest także serce modlącej się wspólnoty, w której żywemu i żarliwemu pragnieniu Boga służy podczas zgromadzenia eucharystycznego zwłaszcza homilia³⁰.

1 (2014), s. 28.

²⁴ Por. J. Bergoglio, *W niebie...*, dz. cyt., s. 17; J. M. Bergoglio – papież Franciszek, *Otwarty umysł...*, dz. cyt., s. 38. Papież Franciszek wielokrotnie podkreśla rolę serca: „Tak, to prawda, chrzest, przez który stajemy się dziećmi Bożymi, Eucharystia, która nas jednoczy z Chrystusem, muszą stać się życiem, to znaczy przekładać się na postawy, zachowania gesty, wybory. Łaska zawarta w sakramentach paschalnych jest ogromnym potencjałem odnowy życia osobistego, życia rodzin, relacji społecznych. Ale wszystko przechodzi przez serce człowieka: jeżeli pozwolę, by dosięgła mnie łaska zmartwychwstałego Chrystusa, jeśli pozwolę, aby zmieniła we mnie to, co nie jest dobre, co może krzywdzić mnie i innych, wówczas pozwolę, by zwycięstwo Chrystusa utrwaliło się w moim życiu, by rozszerzyło swoje dobroczynne działanie. Taką jest moc łaski!” (Franciszek, *Wszystko przechodzi przez serce człowieka. «Regina caeli» w Poniedziałek Wielkanocny*, „L'Osservatore Romano” 5 [2013], s. 43).

²⁵ J. Bergoglio, *W niebie...*, dz. cyt., s. 32.

²⁶ Franciszek, *Mieć serce...*, dz. cyt., s. 53.

²⁷ Por. Franciszek, „*Migranci i uchodźcy: ku lepszemu światu*”. *Orędzie na Światowy Dzień Migranta i Uchodźca 2014 r.*, „L'Osservatore Romano” 11 (2013), s. 5.

²⁸ Por. Franciszek, *Mieć serce...*, dz. cyt., s. 53.

²⁹ Tamże.

³⁰ „Homilia jest podjęciem już podjętego dialogu Pana ze swoim ludem. Ten, który głosi, powinien rozpoznać serce swojej wspólnoty, by szukać, gdzie jest żywe i żarliwe pragnienie Boga, a także, gdzie ten dialog, który naznaczony był miłością, został przytłumiony lub nie mógł wydać owoców” (Franciszek, adh. *Evangelii gaudium*, 137).

6. AUGUSTYŃSKIE DZIEDZICTWO

Miał wiele racji św. Augustyn, dostrzegając, że człowiek nieustannie pragnie³¹ i poszukuje Boga, a każde odczucie Jego odnalezienia oznacza w rzeczywistości kolejne poszukiwanie³². Tęsknotę i pragnienie Boga przyrównuje biskup Hippony do „rozszerzania się” ku Bogu tak, aby gdy przyjdzie, mógł nas wypełnić³³. W tym duchu papież Franciszek – mówiąc o jednym z pierwszych towarzyszy św. Ignacego Loyoli Piotrze Faberze (1506–1546), dostrzega człowieka wielkich pragnień: „«Modlić się, by pragnąć, pragnąć, by rozszerzyć serce». Właśnie w pragnieniach Faber mógł słyszeć głos Boga. Bez pragnień człowiek nigdzie się nie ruszy i dlatego należy Panu ofiarować nasze pragnienia. W Konstytucjach napisano, że «pomaga się bliźniemu pragnieniami niesionymi Bogu, naszemu Panu» (Konstytucje, 638)”³⁴.

W podstawowym i powszechnie odczuwanym niepokoju serca, o którym mówi św. Augustyn, papież Franciszek odczytuje potrójną zachętę: do poszukiwań duchowych, do spotkania z Bogiem oraz do miłości. Ten w istocie niezwykle twórczy niepokój serca kryje w sobie pragnienie Boga. Mówi o nim papież Franciszek, zachęcając: „Chciałbym powiedzieć tym, którzy odczuwają obojętność w stosunku do Boga, do wiary, tym, którzy są daleko od Boga lub Go porzucili, również nam, z naszymi «oddaleniami» i naszymi «odejściami» od Boga, małymi być może, ale w życiu codziennym jest ich bardzo wiele: spójrz w głąb twego serca, popatrz w swoje wnętrze i zadaj sobie pytanie: czy twoje serce pragnie czegoś wielkiego,

³¹ Biskup Hippony, mówiąc o pragnieniu posługuje się licznymi terminami: *desiderium* – wskazuje na relację z przedmiotem nieobecnym; *appetitus* – poryw, który może być rozumny lub nierozumny; *amor* – jako wyrażenie życia, które łączy dwa byty lub dąży do ich zjednoczenia; *cupiditas*, *concupiscentia*, *libido* – w przeważającej mierze mające znaczenie negatywne; *quaerere* – wyraża aspekt intelektualny i mistyczny pragnienia. Por. I. Bochet, *Desiderio*, w: *Agostino. Dizionario enciclopedico*, tłum. wł. L. Alici, A. Pieretti, Roma 2007, s. 542.

³² Por. J. Bergoglio, *W niebie...*, dz. cyt., s. 28.

³³ „Całe życie dobrego chrześcijanina jest świętą tęsknotą. Tego jednak, za czym tęsknisz, nie widzisz. Ale przez tęsknotę zdobywasz zdolność napełniania się przy przyjściu tego, za czym tęsknisz. Jak chcąc wypełnić jakiś przedmiot i znając wielkość daru, rozciągasz ten przedmiot, czy to będzie torba czy bukłak – wiesz bowiem, ile zdołasz włożyć, bo widzisz zawartość przedmiotu – tak i Bóg przez oddalenie powiększa tęsknotę, a przez tęsknotę serce, czyniąc je przez to zdolnym do przyjęcia. [...] Tym jest nasze życie: ćwiczeniem się w tęsknocie. Tak dalece zaś ćwiczymy się w świętej tęsknocie, ile swe pragnienie oddzielamy od miłości świata. [...] A gdy mówimy «Bóg», co mówimy? To jedno słowo jest wszystkim, czego wyglądamy? Wszystko, co mogliśmy powiedzieć, jest poza tym. Rozszerzmy się więc ku Bogu, ażeby, gdy przyjdzie, nas napełnił. Bo «podobni Mu będziemy, ponieważ zobaczymy Go takim, jaki jest» (Augustyn, *Homilia 4, 6*, w: *Homilie na Ewangelię i Pierwszy List św. Jana*, cz. II, tłum. W. Szoldrski, W. Kania, wstęp E. Stanuła, Warszawa 1977, s. 425–426, [Pisma Starochrześcijańskich Pisarzy XV]). Por. A. Jasiewicz, „Widzieć Boga w sposób niewidzialny” – pojęcie *visio Dei* u św. Augustyna, „Seminare” 30 (2011), s. 235–243.

³⁴ Franciszek, *Homilia wygłoszona podczas Mszy św. dziękczynnej za kanonizację Piotra Fabera*, w Rzymie (03.01.2014), jezuici.pl/homilia-papieza-franciszka-z-del-gesu/. Por. Franciszek, *Pokój jest dziełem rąk. Orędzie «Urbi et Orbi»* (25.12.2014), „L’Osservatore Romano” 1 (2014), s. 32; Franciszek, *Zarażenie radością. Orędzie na XXIX Światowy Dzień Młodzieży 2014 r.*, „L’Osservatore Romano” 2 (2014), s. 11.

czy jest uspięte przez rzeczy? Czy w twoim sercu pozostał niepokój pobudzający do poszukiwań duchowych, czy też uciszyłeś go rzeczami, które powodują jego zanikanie? Bóg czeka na ciebie, szuka cię: co odpowiadasz? Zauważyłeś tę sytuację twojej duszy? Czy też śpisz? Wierzysz, że Bóg na ciebie czeka, czy dla ciebie te prawdy są tylko «słowami»?³⁵. Augustyński niepokój serca jest w swej istocie niepokojem poszukiwań, pragnienia i miłości Boga.

Św. Ignacy Loyola (1491–1556), mówiąc o poprawie i reformie własnego życia i stanu, przypomina, że wszystko winno być ukierunkowane na chwałę i cześć Boga (*ad maiorem Dei gloriam*)³⁶, a przez to służyć zbawieniu duszy. Człowiek „nie powinien chcieć ani pragnąć czego innego oprócz większej chwały i czci Boga, naszego Pana, we wszystkim i przez wszystko. Toteż niech każdy pamięta, że o tyle postąpi we wszystkich sprawach duchowych, o ile się wyzwoli z miłości własnej, swoich pragnień i własnych korzyści”³⁷. Już we wprowadzeniu do pierwszego ćwiczenia założyciel zakonu jezuitów wyjaśnia: „Prosić Boga, naszego Pana, o to, czego chcę i czego pragnę. Prośba powinna być odpowiednia do przedmiotu, czyli jeżeli przedmiotem kontemplacji jest zmartwychwstanie – o radość z Chrystusem radosnym; jeżeli jej przedmiotem jest męka – o ból, łzy i cierpienie z Chrystusem umęczonym”³⁸. W *Regułach o rozeznawaniu duchów* św. Ignacego Loyoli jest mowa o radości, jaką daje Bóg bez uprzedniej przyczyny³⁹.

7. KOŚCIÓŁ RODZI SIĘ Z PRAGNIENIA BOGA

Kościół, który na przestrzeni wieków towarzyszy człowiekowi na różnych jego drogach, ma także szczególnie zadanie w dopomożeniu mu w realizacji obecnego w jego sercu pragnienia Boga⁴⁰. Istnienie Kościoła nie jest dziełem przypadku, ale wolą samego Boga, realizacją Jego zamysłu. „Jaki jest ten zamysł Boga? Jest nim uczynienie z nas wszystkich jednej rodziny swoich dzieci, w której każdy będzie czuł Jego bliskość i będzie się czuł przez Niego kochany, jak w ewangelicznej przypowieści, będzie czuł ciepło przynależności do Bożej rodziny. W tym wielkim zamysle zakorzeniony jest Kościół, który nie jest organizacją powstałą w wyniku porozumienia paru osób, ale – jak nam przypomniał wielokrotnie papież Benedykt

³⁵ Franciszek, *Niespokojne jest serce nasze. Msza św. we wspomnienie św. Augustyna z Hippony w rzymskiej bazylice Świętych Tryfona i Augustyna na Polu Marsowym* (28.08.2013), „L'Osservatore Romano” 10 (2013), s. 47.

³⁶ Por. H. Waldenfels, *Na imię mu Franciszek. Papież ubogich*, tłum. K. Markiewicz, Poznań 2014, s. 59.

³⁷ Św. Ignacy Loyola, *Ćwiczenia duchowne*, Kraków 2002, s. 78.

³⁸ Tamże, s. 32.

³⁹ „Reguła 2. Tylko Bóg, nasz Pan, daje pociechę bez uprzedniej przyczyny. Właściwością Stwórcy bowiem jest to, że wchodzi w duszę, wychodzi z niej i powoduje w niej poruszenia, pociągając ją całą do miłości swego Boskiego Majestatu. Mówię, że bez żadnej przyczyny, czyli bez żadnego uprzedniego odczucia lub poznania jakiegokolwiek przedmiotu, dzięki któremu taka pociecha mogłaby nadejść [do duszy] za pośrednictwem oddziaływania rozumu i woli” (tamże, s. 139–140).

⁴⁰ Por. F. Fischella, *Tym, co wszystko wiąże, jest miłość...*, dz. cyt., s. 60.

XVI – jest dziełem Boga, rodzi się właśnie z tego zamysłu miłości, który stopniowo urzeczywistnia się w historii. Kościół rodzi się z pragnienia Boga, by wezwać wszystkich ludzi do jedności z Nim, do przyjaźni z Nim, a wręcz do uczestniczenia jako Jego dzieci w Jego boskim życiu⁴¹. Na przestrzeni wieków „siła Kościoła nie tkwi w nim i w jego zdolności organizacyjnej, lecz kryje się w głębiach wód Bożych. One pobudzają nasze pragnienia, które z kolei poszerzają serce”⁴². Stając wobec trudnej tajemnicy ludzi opuszczających Kościół, a więc tych, którzy dali się omamić innymi propozycjami lub uważają, że Kościół nie może im już dać nic znaczącego, papież Franciszek nawołuje do spokoju, również w wymiarze dostosowania się do możliwości pielgrzymów, do tempa ich marszu. W rzeczywistości „oni chcą zapomnieć Jerozolimę, w której znajdują się ich źródła, ale wówczas odczuwają pragnienie. Potrzebny jest Kościół, który będzie jeszcze zdolny towarzyszyć w powrocie do Jerozolimy! Kościół potrafiący na nowo ukazać rzeczy wspaniałe i radosne, o których mówi się w odniesieniu do Jerozolimy, uzmysłowić, że jest on moją Matką, naszą Matką, i że nie jesteśmy sierotami! W nim się urodziliśmy”⁴³. Najważniejszym zadaniem Kościoła jest głoszenie i przekazywanie Ewangelii, czyli przekazywanie Słowa żywego i skutecznego, które jest odpowiedzią na pragnienie życia jeszcze pełniejszego⁴⁴.

8. MODLITWA SPOTKANIEM BOŻEGO I LUDZKIEGO PRAGNIENIA

Pragnienie i głód jako nieodłączne przymioty bytu fizycznego bardzo szybko stały się także symbolem pragnienia i głodu duchowego człowieka⁴⁵. Tym, co rozpala pragnienie i dodaje mu energii⁴⁶, jest niewątpliwie modlitwa. *Katechizm Kościoła katolickiego* przywołany przez papieża Franciszka uczy, że modlitwa jest

⁴¹ Franciszek, *Rodzina Boża. Audiencja generalna* (27.05.2013), „L'Osservatore Romano” 5 (2013), s. 50.

⁴² Franciszek, *Homilia wygłoszona podczas Mszy św. dziękczynnej za kanonizację...*, jezuici.pl/homilia-papieza-franciszka-z-del-gesu/.

⁴³ Franciszek, *Duszpasterstwo to realizowanie macierzyństwa Kościoła. Spotkanie z episkopatem Brazylii* (27.07.2013), „L'Osservatore Romano” 10 (2013), s. 22.

⁴⁴ Por. Franciszek, *W 2016 r. Światowy Dzień Młodzieży odbędzie się w Krakowie. Rozważania przed modlitwą „Anioł Pański”* (28.07.2013), „L'Osservatore Romano” 8–9 (2013), s. 19.

⁴⁵ Papież Franciszek, zwracając się w swej modlitwie do Maryi, podkreśla: „Niech nas zachęca do wychodzenia na spotkanie wielu braci i siostr, którzy pozostają na peryferiach, odczuwają głód Boga i nie mają nikogo, kto by im Go głosił. Niech nas nie wyrzuca z domu, ale zachęca do wyjścia z domu. Tak jesteśmy uczniami Pana. Niech Ona udzieli wszystkim tej łaski!” (Franciszek, *Idźmy na rozstaje dróg. Msza św. dla biskupów, kapłanów, zakonników, zakonnice i seminarzystów*, [27.07.2013], „L'Osservatore Romano” 10 [2013], s. 18).

⁴⁶ Łacińskie słowo *desiderium*, które tłumaczy się najczęściej jako pragnienie lub pożądanie łączy się ze słowem *sidus* – gwiazda. W pragnieniu jest z pewnością coś z żaru i energii kulistych ciał niebieskich. Por. A. Cencini, *Pragnienie Boga. Od pragnienia do decyzji o własnym powołaniu*, tłum. K. Stopa, Kraków 2009, s. 15.

spotkaniem człowieka z Bogiem w wymiarze pragnienia (KKK 2560)⁴⁷. W swej istocie „Modlitwa jest oddechem wiary: w relacji zaufania, w relacji miłości nie może zabraknąć dialogu, a modlitwa jest dialogiem duszy z Bogiem”⁴⁸. Mówiąc o spotkaniu ze zbawiającą nas miłością Jezusa, papież Franciszek podkreśla: „Jeśli nie odczuwamy głębokiego pragnienia, by ją przekazywać, musimy zatrzymać się na modlitwie, by nas ponownie zafascynowała. Musimy błagać codziennie o Jego łaskę, aby otworzyła nasze oziębłe serce i dokonała wstrząsu w naszym letnim i powierzchownym życiu”⁴⁹. W modlitwie pomaga nam przykład innych modlących się osób, a zwłaszcza mistrzów modlitwy, którzy dziś pomagają nam z nieba. Dla przykładu „Fabera rozpałało intensywne pragnienie komunii z Panem. Jeśli brak nam takiego samego pragnienia, potrzebujemy zatrzymać się na modlitwie i prosić w zatroskanym milczeniu Pana, za wstawiennictwem naszego brata Piotra, by znowu nas zafascynował: tym zafascynowaniem Panem właściwym Piotrowi, które prowadziło go we wszystkich apostołskich szaleństwach”⁵⁰. Wśród świętych uprzywilejowane miejsce zajmuje Maryja. Ucząc się od Niej kroczenia za Jezusem, winniśmy z pokorą wyznać, że „jesteśmy egoistami, mimo to chcemy prowadzić życie pobudzone wielkimi pragnieniami. Odnówmy zatem nasze poświęcenie się Wicznemu Panu wszechświata, gdyż z pomocą Jego chwalebnej Matki możemy chcieć, pragnąć i żyć tymi samymi pragnieniami, którymi żył Chrystus, który ogołocił samego siebie”⁵¹. W różnych naszych potrzebach „zwracamy się w modlitwie do Maryi, Matki Kościoła i Matki naszej wiary. Matko, wspomóż naszą wiarę! Otwórz nas na słuchanie Słowa, byśmy rozpoznali głos Boga i Jego wezwanie. Obudź w nas pragnienie, by iść za Nim, wychodząc z naszej ziemi i przyjmując Jego obietnicę”⁵².

9. DROGA NAWRÓCENIA

Już papież Benedykt XVI podkreślił, że dynamika pragnienia otwarta jest na dynamikę odkupienia, gdyż człowiek zdolny do dobra potrafi także czynić zło⁵³. W nawiązaniu do nawrócenia celnika Zacheusza (Łk 19, 1–10) papież Franciszek

⁴⁷ „O, gdybyś знаła dar Boży!»” (J 4, 10). Cud modlitwy objawia się właśnie tam, przy studni, do której przychodzimy szukać naszej wody: tam Chrystus wychodzi na spotkanie każdej ludzkiej istoty; On pierwszy nas szuka i to On prosi, by dać Mu pić. Jezus odczuwa pragnienie, Jego prośba pochodzi z głębokości Boga, który nas pragnie. Modlitwa – czy zdajemy sobie z tego sprawę czy nie – jest spotkaniem Bożego i naszego pragnienia. Bóg pragnie, abyśmy Go pragnęli [por. św. Augustyn, *De diversis quaestionibus octoginta tribus*, 64,4: PL 40,56]” (KKK 2560). Por. Franciszek, *Zarażenie radością...*, dz. cyt., s. 12.

⁴⁸ Franciszek, *Panie, dodaj nam wiary! Modlitwa maryjna z Papieżem* (06.10.2013), „L’Osservatore Romano” 11 (2013), s. 58.

⁴⁹ Franciszek, adh. *Evangelii gaudium*, 264.

⁵⁰ Franciszek, *Homilia wygłoszona podczas Mszy św. dziękczynnej za kanonizację...*, jezuici.pl/homilia-papieza-franciszka-z-del-gesu/.

⁵¹ Tamże.

⁵² Franciszek, enc. *Lumen fidei*, 60.

⁵³ Por. Benedykt XVI, *Tajemnicze pragnienie...*, dz. cyt., s. 39.

dostrzega, że „nie ma takiego zawodu czy pozycji społecznej, nie ma takiego grzechu czy przestępstwa jakiegokolwiek natury, które mogłyby wymazać z pamięci i z serca Boga jedno z Jego dzieci. «Bóg pamięta» zawsze, nie zapomina o nikim z tych, których stworzył; On jest Ojcem, zawsze czujnie i z miłością oczekującym, że w sercu syna na nowo narodzi się pragnienie, by wrócić do domu. I kiedy rozpoznaje to pragnienie, choćby tylko jego sygnał, a wielokrotnie niemal nieuświadomione, od razu staje przy nim i swoim przebaczeniem sprawia, że jego droga nawrócenia i powrotu staje się łatwiejsza”⁵⁴. Miłosierna cierpliwość Boga w każdym sercu, na podobieństwo serca marnotrawnego syna, rodzi ufność i nadzieję⁵⁵.

10. DYNAMIKA PRAGNIENIA

Człowiek jest tym stworzeniem, któremu dana została zdolność odczuwania obecności Boga. Odczuwanie Boga pociąga za sobą określoną postawę. „Kiedy w codziennej egzystencji odczuwamy obecność Boga, nie pozostaje nam nic innego, jak tylko powiedzieć «Bóg tu jest», a kiedy Bóg jest, naszym pierwszym odruchem powinno być padnięcie na kolana. Dopiero potem jest miejsce na to, by za pomocą ludzkiego intelektu pogłębiać i tłumaczyć ową obecność Boga”⁵⁶. Spotkanie człowieka z Bogiem żywym prowadzi do jego jeszcze większego otwarcia się na innych, gdyż „również my poznajemy Boga i możemy rozpalać w innych pragnienie zbliżenia się do Niego”⁵⁷. W pragnieniu Boga jest coś z „czuwania wyczekującego”, z wyczekującej nadziei, a więc z tego, co wymaga „umiejętności czuwania z cierpliwością i ekscytacją, uwagą i wiernością, poprzez modlitwę i codzienny rachunek sumienia”⁵⁸. Pragnienie Boga nie jest i nie może stać się obojętne dla człowieka, bo to oznaczałoby jednocześnie jego wygaśnięcie. Stąd troska i liczne zachęty papieża Franciszka, które jednocześnie ukazują, czym owo pragnienie Boga jest w swej istocie: „jakkż ważne jest, by podtrzymywać żywe to pragnienie, to pragnienie spotkania Pana i doświadczenia Go, zakosztowania Jego miłości, doświadczenia Jego miłosierdzia!”⁵⁹.

Do Boga prowadzi droga świętości, a wszyscy są wezwani do jej przemierzenia⁶⁰. Pragnienia mogą daleko zaprowadzić człowieka. Wśród wielu świętych „Faber odczuwał żywe i głębokie pragnienie «zatrącenia się w Bogu»: cały był skoncentrowany w Bogu i dlatego mógł pójść w duchu posłuszeństwa, często pieszo, do każdego

⁵⁴ Franciszek, *Jezus jest miłosierny i nieustrudzenie przebacza. Modlitwa maryjna z papieżem* (03.11.2013), „L'Osservatore Romano” 1 (2014), s. 51.

⁵⁵ Por. Franciszek, *Miłość jest łagodna*, Poznań 2014, s. 110–111.

⁵⁶ J. M. Bergoglio – papież Franciszek, *Otwarty umysł...*, dz. cyt., s. 53. Por. F. Ambrogetti, S. Rubin, *Jezuita. Papież Franciszek*, tłum. A. Fijałkowska-Żydok, Kraków 2013, s. 53.

⁵⁷ Franciszek, enc. *Lumen fidei*, 46.

⁵⁸ J. M. Bergoglio, Papież Franciszek, *Otwarty umysł...*, dz. cyt., s. 137–138.

⁵⁹ Franciszek, *Bóg poszukuje...*, dz. cyt., s. 19.

⁶⁰ Por. Franciszek, *Świętość nie jest przywilejem nielicznych. Modlitwa maryjna z papieżem* (01.11.2013), „L'Osservatore Romano” 1 (2014), s. 50.

zakątką Europy i z wszystkimi prowadzić dialog z delikatnością, i głosić Ewangelię⁶¹. Pragnienie Boga łączy się z Jego odczuwaniem. Spotkanie z Bogiem, którego pragnie człowiek, realizuje się w ziemskim życiu człowieka nie bezpośrednio, ale zwłaszcza poprzez odczucie wewnętrznego pokoju, duchowego pocieszenia, żarliwej miłości.

W pierwszej swojej encyklice *Lumen fidei* papież Franciszek dostrzega, że „człowiek, gdy traci zasadnicze ukierunkowanie, które spaja jego życie, gubi się w wielorakości swoich pragnień” (LF 1). Człowiek odczuwa w swym sercu pragnienie Boga, ale „jeśli zabraknie pragnienia Boga żywego, istnieje ryzyko, że wiara stanie się nawykiem, że zgaśnie, jak ogień, który nie jest podtrzymywany. Istnieje ryzyko, że stanie się «przestarzała», pozbawiona sensu⁶². Wiara jest w swej istocie podążaniem z Jezusem przez całe życie, aż do ostatecznego z Nim spotkania⁶³.

PODSUMOWANIE

Wielkim pragnieniem papieża Franciszka jest to, aby umysł i serce współczesnego człowieka były otwarte. W epoce, która wydaje się być coraz bardziej odległa od rzeczywistości transcendentnej i duchowej, wysiłki obecnego następcy św. Piotra, mające na celu wyzwolenie pragnienia Boga w sercu człowieka, są w pierwszej kolejności nadaniem nowej świeżości podstawowej prawdzie chrześcijańskiej wiary, że człowiek jest w swej istocie otwarty na Boga i zdolny do przyjęcia daru spotkania z Nim. O ile potrzebą XXI wieku jest poszukiwanie wciąż nowych dróg umożliwiających człowiekowi spotkanie z Bogiem, o tyle w pierwszej kolejności w pełnym świetle należy ukazać te „miejsca” i te „przestrzenie”, które w sposób nieodłączny wpisane są w naturę samego człowieka. Chodzi tu przede wszystkim o wnętrze człowieka, o jego serce, w którym jak nigdzie indziej dokonuje się niezwykle spotkanie pragnień, pragnienia Boga i pragnienia człowieka. W sercu – Biblia i wyrastająca z niej refleksja – widzi istotę osoby ludzkiej, miejsce zamieszkiwania Boga, przestrzeń gdzie zapadają ważne decyzje. Podczas gdy z jednej strony serce może być „rozszerzone” przez pragnienie, o czym tak dobitnie mówił wielki Biskup Hippony, z drugiej, jak w przypadku nieznaney z imienia Samarytanki, serce może też być zamknięte, a samo pragnienie zepchnięte na dalszy plan lub ukrywane.

Wysiłki papieża Franciszka mające na celu rozbudzenie w człowieku jego potrzeb duchowych potwierdzają zarazem tak bardzo potrzebny renesans mistyki, bez której religia niewiele różniłaby się od filozofii. Zwrot, jaki proroczco obwieszczał w latach sześćdziesiątych ubiegłego wieku inny wybitny przedstawiciel zakonu jezuitów Karl Rahner, wraz z papieżem Franciszkiem nabiera bardziej wyrazistych kształtów, uwydatniając przy tym wspólne źródło ignacjańskiej inspiracji. O ile zaś dla Rahnera istotnym motywem zwrócenia się do mistyki ignacjańskiej było zagrożenie ateizmem,

⁶¹ Franciszek, *Homilia wygłoszona podczas Mszy św. dziękczynnej za kanonizację...*, jezuici.pl/homilia-papieza-franciszka-z-del-gesu/.

⁶² Franciszek, *Bóg poszukuje...*, dz. cyt., s. 19.

⁶³ Por. tamże, s. 20.

o tyle dla papieża Franciszka jeszcze groźniejsza wydaje się być wielość niezwykle niebezpiecznych propozycji, skrótów i ułatwień, jakimi kusi się dziś współczesnego człowieka. Stąd zwrot ku autentycznemu pragnieniu Boga, ku otwartości umysłu i serca człowieka na bogactwo kryjącego się w nim życia duchowego.

Pragnienie Boga wpisane w serce człowieka kładzie nacisk w pierwszej kolejności na znaczenie osobistej relacji człowieka z Bogiem. Bóg, zaszczepiając w sercu człowieka pragnienie siebie, nie zniewala człowieka ani nie czyni go bezdusznym na swoją obecność, ale oczekuje od niego przyjęcia daru i osobowego zaangażowania. Doświadczenie Boga w sercu człowieka nie jest doświadczeniem empirycznym, lecz duchowym, toteż jego zwerbalizowanie nie jest rzeczą łatwą. Stąd niejednokrotnie pragnienie Boga w sercu człowieka wiąże się z odkrywaniem tego, co nieskończone w skończoności i ograniczoności codziennego życia. Niejednokrotnie są to już od dawna utarte szlaki, zwłaszcza prawdy, dobra i piękna.

W rozważaniach obecnego biskupa Rzymu o pragnieniu Boga zawiera się także jeden z charakterystycznych rysów jego pontyfikatu, czyli wielka wrażliwość, zwłaszcza na tych, którzy znajdują się na marginesie ludzkiej egzystencji, bo istotnie biedny jest nie tylko człowiek, któremu brakuje niezbędnych rzeczy do życia, ale i ten, który niezdolny jest do pragnień, który w swoim życiu niczego już nie pragnie. Pragnienia, tak jak sam człowiek, mogą być bardzo różne. Człowiek, choć zdolny jest do miłości, przyjaźni, doznawania piękna czy umiłowania wiedzy, to jednak tylko poprzez pragnienie Boga zdolny jest powędrować aż po sam horyzont, na spotkanie z Tym, którego pragnie.

Prawdziwym znamieniem chrześcijan w świecie, który wciąż oddala się od Boga i jest coraz mniej świadomy Jego żywej obecności i działania, jest właśnie gorące i żarliwe pragnienie Boga, wyrażające się w budowaniu osobistej z Nim relacji. Papież Franciszek nie ma najmniejszej wątpliwości, że człowiek pragnie Boga, bo to sam Pan Bóg pragnie człowieka. Jednym z przejawów tego niezwykłego pragnienia, jakie Bóg żywi wobec człowieka, jest Kościół i cała zawarta w nim ekonomia łaski. Dynamika pragnienia jest w istocie otwarta na dynamikę odkupienia i bogactwo jego duchowych darów. W kontekście pośpiechu i pędu współczesnego życia obecny następca św. Piotra nie tylko przypomina o konieczności zatrzymania się na modlitwę, ale mówi wręcz o potrzebie zafascynowania się nią, bo tylko łaska, o którą pokornie prosimy, zdolna jest ogrzać nawet najbardziej oziębłe serca i napełnić je żarem miłości do Boga.

BIBLIOGRAFIA

- Ambrogetti F., Rubin S., *Jezuita. Papież Franciszek*, tłum. A. Fijałkowska-Żydok, Kraków 2013.
Augustyn, *Homilie na Ewangelię i Pierwszy List św. Jana*, cz. II, tłum. W. Szolński, W. Kania, wstęp E. Stanuła, Warszawa 1977 [Pisma Starochrześcijańskich Pisarzy, XV]
Benedykt XVI, *Tajemnicze pragnienie Boga. Audiencja generalna (07.11.2012)*, „L'Osservatore Romano” 1 (2013), s. 37–39.

- Bergoglio J. M. – papież Franciszek, *Otwarty umysł, wierzące serce. Rekolekcje Ojca Świętego Franciszka*, tłum. M. Juszcak, M. Grygierowska, Kraków 2013.
- Bergoglio J. M. – papież Franciszek, *W niebie i na ziemi. Co myśli Papież Franciszek o celibacie, eutanazji, rozwodach i współczesnym Kościele*, tłum. M. Szafrńska-Brandt, Kraków 2013.
- Bochet I., *Desiderio*, w: *Agostino. Dizionario enciclopedico*, tłum. wł. L. Alici, A. Pieretti, Roma 2007, s. 542.
- Cencini A., *Pragnienie Boga. Od pragnienia do decyzji o własnym powołaniu*, tłum. K. Stopa, Kraków 2009.
- R. Fisichella, *Tym, co wszystko wiąże, jest miłość. Wystąpienie przewodniczącego Papieskiej Rady ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji (prezentacja adhortacji apostołskiej *Evangelii gaudium*)*, „L'Osservatore Romano” 1 (2014), s. 57–60.
- Franciszek, *Adhortacja *Evangelii gaudium**, Kraków 2013.
- Franciszek, *Boże miłosierdzie nikogo nie wyklucza. Audiencja dla polskich biskupów przybyłych do Watykanu z wizytą „ad limina Apostolorum” (07.02.2014)*, „L'Osservatore Romano” 1 (2014), s. 28.
- Franciszek, *Bóg poszukuje nas cierpliwie. Homilia Ojca Świętego podczas Liturgii Słowa dla katechumenów (23.11.2013)*, „L'Osservatore Romano” 1 (2014), s. 19–20.
- Franciszek, *Duszpasterstwo to realizowanie macierzyństwa Kościoła. Spotkanie z episkopatem Brazylii (27.07.2013)*, „L'Osservatore Romano” 10 (2013), s. 22.
- Franciszek, *Encyklika *Lumen fidei**, Poznań 2013.
- Franciszek, *Glód Boga. Modlitwa maryjna z papieżem (09.03.2014)*, „L'Osservatore Romano” 3–4 (2014), s. 54.
- Franciszek, *Homilia wygłoszona podczas Mszy św. dziękczynnej za kanonizację Piotra Fabera, w Rzymie (03.01.2014)*, jezuici.pl/homilia-papieza-franciszka-z-del-gesu/.
- Franciszek, *Idźmy na rozstaje dróg. Msza św. dla biskupów, kapłanów, zakonników, zakonnicy i seminarzystów (27.07.2013)*, „L'Osservatore Romano” 10 (2013), s. 18.
- Franciszek, *Jak kwiat drzewa migdałowego. Modlitwa maryjna z papieżem (06.01.2014)*, „L'Osservatore Romano” 2 (2014), s. 52.
- Franciszek, *Jezus jest miłosierny i niestrudzenie przebacza. Modlitwa maryjna z papieżem (03.11.2013)*, „L'Osservatore Romano” 1 (2014), s. 51.
- Franciszek, *Mieć serce, które pragnie. Modlitwa maryjna z papieżem (11.08.2013)*, „L'Osservatore Romano” 10 (2013), s. 53.
- Franciszek, *„Migranci i uchodźcy: ku lepszemu światu”. Orędzie na Światowy Dzień Migranta i Uchodźca 2014 r.*, „L'Osservatore Romano” 11 (2013), s. 4–7.
- Franciszek, *Miłosierdzie jest większe od uprzedzeń. Modlitwa maryjna z papieżem (23.03.2014)*, „L'Osservatore Romano” 3–4 (2014), s. 56–57.
- Franciszek, *Miłość jest łagodna*, Poznań 2014.
- Franciszek, *Niespokojne jest serce nasze. Msza św. we wspomnienie św. Augustyna z Hippony w rzymskiej bazylice Świętych Tryfona i Augustyna na Polu Marsowym (28.08.2013)*, „L'Osservatore Romano” 10 (2013), s. 47.
- Franciszek, *Panie, dodaj nam wiary! Modlitwa maryjna z papieżem (06.10.2013)*, „L'Osservatore Romano” 11 (2013), s. 58.
- Franciszek, *Pokój jest dziełem rąk. Orędzie „Urbi et Orbi” (25.12.2014)*, „L'Osservatore Romano” 1 (2014), s. 32.
- Franciszek, *Rodzina Boża. Audiencja generalna (27.05.2013)*, „L'Osservatore Romano” 5 (2013), s. 50.
- Franciszek, *Świętość nie jest przywilejem nielicznych. Modlitwa maryjna z papieżem (01.11.2013)*, „L'Osservatore Romano” 1 (2014), s. 50.
- Franciszek, *W 2016 r. Światowy Dzień Młodzieży odbędzie się w Krakowie. Rozważania przed modlitwą „Anioł Pański” (28.07.2013)*, „L'Osservatore Romano” 8-9 (2013), s. 19.
- Franciszek, *Wszystko przechodzi przez serce człowieka. „Regina caeli” w Poniedziałek Wielkanocny*, „L'Osservatore Romano” 5 (2013), s. 43.

- Franciszek, *Z przyjaźnią i szacunkiem. Spotkanie z przedstawicielami innych Kościołów, Wspólnot kościelnych oraz religii* (20.03.2013), „L'Osservatore Romano” 5 (2013), s. 22–23.
- Franciszek, *Zarażenie radością. Orędzie na XXIX Światowy Dzień Młodzieży 2014 r.*, „L'Osservatore Romano” 2 (2014), s. 10–13.
- Franciszek, *Życie chrześcijańskie jest drogą. Wizyta w rzymskiej parafii św. Cyryla Aleksandryjskiego* (01.12.2013), „L'Osservatore Romano” 1 (2014), s. 14.
- Loyola Ignacy św., *Ćwiczenia duchowne*, Kraków 2002.
- Jan Paweł II, *Encyklika Fides et ratio*, Poznań 1998.
- Jasiewicz A., „*Widzieć Boga w sposób niewidzialny*” – pojęcie „*visio Dei*” u św. Augustyna, „*Seminare*” 30 (2011), s. 235–243.
- Katechizm Kościoła katolickiego*, Poznań 1994.
- Kompendium Katechizmu Kościoła Katolickiego*, Kielce 2005.
- Waldenfels H., *Na imię mu Franciszek. Papież ubogich*, tłum. K. Markiewicz, Poznań 2014.

STRESZCZENIE

Pragnienie Boga wpisane jest w serce człowieka. Zdaniem papieża Franciszka fakt ten wskazuje na wielkie znaczenie osobistej relacji z Bogiem. Bóg, zasiewając w ludzkim sercu pragnienie Jego samego, nie zniewala człowieka ani nie czyni z niego istoty pozbawionej serca bez Jego obecności. Bóg oczekuje od człowieka przyjęcia daru i osobistego zaangażowania. Doświadczenie Boga w sercu człowieka nie należy do kategorii doświadczeń empirycznych, ale duchowych. Nie jest łatwo zwerbalizować tego typu doświadczenia. Czasem pragnienie Boga w sercu człowieka związane jest z odkrywaniem nieskończonego w skończoności i ograniczeniach życia codziennego. Są to często dawne i utarte szlaki odkrywania Boga – szczególnie w prawdzie, dobru i pięknie.

SŁOWA KLUCZOWE

pragnienie Boga, wyzwania XXI wieku, papież Franciszek, ludzkie potrzeby

SUMMARY

Vivid desire for God by Francis pope

The desire for God inscribed in man's heart emphasizes first by Pope Francis, the importance of a personal relationship with God. God seeding in the human heart a desire yourself, do not enslave man does not make him a heartless for its presence, but expects him to accept the gift and personal commitment. Experience God in the human heart is not empirical experience, but spiritual, which verbalized is not easy. Thus, sometimes the desire for God in the human heart is associated with discovering the infinite in the finite, and limitations of daily life. They are often long been a well-worn trails particular truth, goodness and beauty.

KEYWORDS

the desire for God, challenges of the twenty-first century, Pope Francis, the human needs